

Жадяєв Денис Володимирович
кандидат філософських наук,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЗАКОН ТА МОРАЛЬ: ОБОВ'ЯЗКОВЕ З ВІДНОСНОГО?

У сучасному світі домінує уявлення про те, що моральні принципи мають відносний характер (саме таку відповідь надають майже 100 % студентів під час опитування). Популярна сьогодні думка про цей релятивізм цінностей походить від часів Протагора (V ст. до н. е.) і набула, можливо, закономірного розповсюдження (плюралізм соціальних мереж). Однак чи логічно те, що, припускаючи відносність моральних цінностей, ми виводимо з них всезагальні та обов'язкові для виконання всередині держави закони, які, своєю чергою, регламентують примусову функцію держави?

Спробуємо довести протилежне: справді, моральні цінності мають містити в собі той самий усезагальний характер і бути, за своїм принципом, незмінними (інакше що в них може бути саме «цінного»?!). Наш скромний екскурс у деконструкцію принципів відповідальності ґрунтуватиметься на роботі Ганса Йонаса «Принцип відповідальності» (3, с. 141–398) та такого класика, як Іммануїл Кант («Критика практичного розуму», «Основи метафізики моральності» тощо). Спробуємо висвітлити причини популярності сучасної релятивістської теорії моралі, що походить від відомого припущення «людина є мірою всіх речей»:

- а) релятивізм цінностей сприяє критичному ставленню до реальності;
- б) відносність уявлень про цінності сприяє свободі думки (без якої не є можливою і моральна поведінка);
- в) відносність цінностей сприяє плюралізові думок, що є основою демократії;
- г) уявлення про відносність цінностей, відповідно до вищезгаданих пунктів, запобігає фундаменталістським поглядам, нетерпимості, тероризмові.

Звісно, у такому аспекті саме релятивізм у моралі і повинен бути запитуваним сьогодні, у часи процесів глобалізації. Проте ми маємо розуміти, що і незмінність славнозвісного «золотого правила моралі» є сама по собі «глобальною» (властиве мисленню різних народів, хоч і знаходить своє визначення різними способами) не тільки сьогодні, а впродовж тисячоліть.

Якщо бути послідовним, то можна знайти й аргументи на користь абсолютизму моральних цінностей: добро чи мораль не можуть і не повинні скеровуватися зовнішніми обставинами, процесами у світі, навіть епохою (адже в разі їх визначення чи детермінації чимось вони взагалі втрачають свою справжню цінність – свободу вчинку). Пояснюючи *ex contrario*, не мож-

на стати моральним за примусом (примус – «механічна» дія, яка має місце лише у сфері емпіричного та передбачає гарантований наслідок, результат, тоді як мораль походить із «царини свободи», свідомого й іноді всупереч емпіричному (наприклад, героїчні вчинки, за яких ризикують життям), не може виходити з розрахунку на якийсь інший результат (відомий приклад І. Канта: обидва вчинки можуть вважатися добрими: коли ми позичаємо гроші під відсоток та коли позичаємо без умов, відсотків тощо, але, звісно, останній випадок має більшу позитивну моральну значимість, оскільки він є скоєним не заради чогось іншого, а сам по собі)).

1. Jonas Hans. Spinoza and the Theory of Organism. *Journal of the History of Philosophy*. 1965, 3, 43-57. Doi: 10.1353/hph.2008.1418.

2. Йонас Ганс. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Київ: Лібра, 2001.

3. Кант Е. Критика практичного розуму. Київ: Юніверс, 2004. 238 с.

4. Кант И. Из «лекций по этике». *Этическая мысль. Научно-публицистические чтения*. Москва: Политиздат, 1990. С. 296–323.

5. Кант И. Об изначальном злом в человеческой природе. *Сочинения в шести томах*. Т. 4. Ч. 2 / под общ. ред. В. Ф. Асмуса, А. В. Гулыги, Т. И. Ойзермана. Москва: Мысль, 1965. С. 5–58.

6. Паскаль Б. Мысли о религии. Москва: АСТ, 2001. 224 с.

7. Платон. Собрание сочинений: в 4-х т. Т. 3. Москва: Мысль, 1994. 450 с.

8. Спиноза Б. Этика. *Избранные произведения*. Т. 1. Москва: Государственное издательство политической литературы, 1957. С. 359–618.

9. Хесле Витторио. Философия и экология. Москва: Наука, 1993.

Жданюк К. Г.

студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ковбаса В. М.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

РОЗУМІННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В ПРАВОНАВСТВІ

В умовах розбудови та розвитку України концепція інформаційного суспільства є невід'ємною складовою стабільності та ефективності розбудови соціальної держави в цілому. Тому особливої актуальності набуває дослі-